

Dret penal. Part especial
Grau en Dret
PLA DOCENT
Curs 2013-2014

1. Competències de l'assignatura

Competències generals	Competències específiques
Competències instrumentals C 1. Conèixer el Dret. Entendre, i si s'escau, memoritzar el contingut textos legals i doctrinals. C 2. Entendre fets. Comprendre una narració escrita d'un esdeveniment. C 3. Expressar-se oralment en públic. C 4. Ser capaç d'expressar-se per escrit amb correcció i eficàcia. C 5. Saber utilitzar fonts d'informació jurídiques. Competències interpersonals C 6. Saber debatre. 6.1 Competència argumentativa oral. 6.2 Competència argumentativa escrita. Competències sistèmiques C 7. Respectar condicionaments de temps i forma. C 8. Dissenyar estratègies pròpies i preveure les alienes.	C 9. Conèixer la Part Especial del Codi Penal 9.1 Poder comprendre el tenor literal de l'articulat del CP. 9.2 Conèixer les característiques dels principals delictes del CP i identificar-los a la pràctica. C 10. Habilitat en el maneig de les fonts d'informació jurídico-penals, en especial, les bases de dades jurisprudencials. C 11. Crear i trobar arguments en Dret penal. 11. 1 Argumentar <i>autònomament</i> (capacitat personal d'interpretació dels textos legals): 11.1.1 Ús dels canons interpretatius, en especial la interpretació teleològica, dins dels límits del principi de legalitat penal. 11.1.2 Capacitat per aplicar l'estructura de la teoria del delictes en el marc de la Part Especial. 11.2 Argumentar <i>heterònomament</i> (aptitud per identificar, comprendre i seleccionar els criteris jurisprudencials penals en qüestions concretes): 11.2.1 Localitzar sentències escaients a un cas. 11.2.2 Identificar els arguments a una sentència escaient. 11.2.3 Identificació d'un corrent jurisprudencial. C 12. Utilitzar arguments en Dret penal. 12.1 Dominar el llenguatge tècnic jurídico-penal.

	12.2 Argumentar verbalment en situacions de contradicció: el judici oral. 12.3 Argumentació escrita en Dret penal: la sentència penal. C 13. Saber resoldre casos penals. 13. 1 Saber identificar els punts clau del problema, tant pel que fa als fets com a les qüestions jurídiques. 13. 2. Escollir estratègicament arguments segons posició processal penal (acusació o defensa). 13.3 Saber jutjar: decidir a partir dels fets i els arguments aportats per un tercer, d'acord amb les regles d'argumentació jurídic penal. 13.4 Preveure les decisions més probables dels jutges penals.
--	---

2. Criteris d'avaluació

2.1. Què, com i quan

- Les **sessions plenàries** es dedicaran a l'explicació del programa de l'assignatura i, quan estigui previst, a la realització de proves teòriques (cfr. *infra* programació de l'assignatura).
- Els **seminaris** tindran per objecte la discussió i resolució en grups reduïts (subgrups) de casos pràctics que prèviament es publicaran a l'Aula Global i que caldrà preparar amb antelació.

2.1.1. Sistemes d'Avaluació (convocatòria juny)

Hi ha dos sistemes possibles d'avaluació: **examen final i avaluació continuada**.

Avaluació per examen final

Aquest és el sistema que han de seguir els alumnes que no optin per l'avaluació continuada o no la superin. Consisteix en un **examen final** compost de dues parts:

- Part teòrica (40% de la nota final): prova amb preguntes curtes sobre tots els temes del programa. En la seva resolució no pot fer-se ús del Codi Penal ni de cap altre material.
- Cas pràctic final (60% de la nota final): veure *infra* apartat 2.2.4.

En qualsevol cas, per aprovar l'assignatura caldrà que cap de les dues parts sigui qualificada amb una nota inferior a **quatre**. A més a més, els alumnes que optin per aquesta via hauran d'haver assistit, com a mínim, a 3 seminaris pràctics.

Avaluació continuada

La **nota** de l'assignatura es fixarà prenent com a base dos paràmetres:

- A. Avaluació quinzenal de nocions teòriques: 40% de la nota final.
- B. Avaluació de l'aplicació pràctica de coneixements: 60% de la nota final. En concret:
 - a) Seminaris (40% de la nota final).
 - b) Resolució d'un cas pràctic a l'examen final (20% de la nota final), excepte aquells que tinguin una nota mitja de seminaris igual o superior a **7**.

a) Avaluació quinzenal de nocions teòriques (40% nota final)

Realització de **5 proves**. En funció del professor que imparteixi l'assignatura, les proves consistiran en **10 preguntes breus** o en **proves tipus test d'entre 15 i 20 preguntes**. Les proves seran quinzenals durant el trimestre.

Tant les proves tipus test com les que consisteixin en preguntes breus tindran les característiques següents:

- a) En la seva resolució **no** es podrà fer servir el Codi Penal ni cap altre material.
- b) Per a l'avaluació dels continguts teòrics, cal conèixer el contingut de l'articulat del Codi Penal, el del manual SILVA SÁNCHEZ (dir.) *Lecciones de Derecho Penal. Parte Especial*, Barcelona, Atelier, 3ª ed., 2011 i el de les classes teòriques en plenari. La distribució del temes està indicada *infra* a l'apartat 7.

La superació per avaluació continuada dels continguts teòrics dispensarà de realitzar la part teòrica de l'examen final **sempre que la mitjana obtinguda no sigui inferior a 5**. Els alumnes que no hagin assolit aquesta qualificació hauran de realitzar la part teòrica de l'examen final per aprovar l'assignatura.

Qui desitgi millorar la nota obtinguda en avaluació continuada també podrà presentar-se a la part teòrica de l'examen final, per bé que la nota d'aquesta prevaldrà a la de l'avaluació continuada fins i tot en cas d'empitjorar-la.

La nota de les proves teòriques es **publicarà** a mesura que es corregeixin, però només serà objecte de revisió la darrera setmana del trimestre prèvia cita per e-mail amb el professor de sessions plenàries.

b) Avaluació dels seminaris (40% de la nota final)

A cada sessió de seminari **caldrà preparar anticipadament els tres casos prèviament indicats a l'Aula Global pel professor de cada subgrup**. Els casos seran objecte de debat i, en acabar la sessió, es designaran les persones encarregades de redactar, individualment, **una sentència** que es lliurarà en un termini de 48 hores. El promig de les notes de les intervencions i de les sentències integrarà la nota final dels seminaris.

La nota dels seminaris **serà publicada al final del període lectiu** i en tot cas abans de l'examen final. Si el professor de subgrup ho considera convenient podrà anticipar les notes de les sentències un cop corregides. Un cop publicada la nota de seminaris només serà objecte de revisió abans de l'examen final prèvia cita per e-mail amb el professor del subgrup.

c) Prova final: resolució d'un cas pràctic (20% nota final)

El dia de l'examen final s'haurà de resoldre un cas pràctic. Per a aquesta resolució es podrà utilitzar **tot** el material que es desitgi (apunts, Codi, manuals...). Per poder superar l'assignatura, caldrà obtenir com a mínim una qualificació de **quatre** en aquest cas pràctic final.

Queden eximides de l'obligació de realitzar aquest cas final les persones que hagin obtingut una nota **de seminaris igual o superior a set**. En aquest cas la nota del seminaris constituirà la nota d'aplicació de coneixements pràctics (60% de la nota final).

Qui, malgrat tot, desitgi **millorar** la qualificació obtinguda en l'avaluació continuada, podrà presentar-se a la part pràctica de l'examen final en el benentès que la nota que es tindrà en compte serà sempre la de l'examen.

Indissolubilitat del tipus d'avaluació

Qui opti per l'avaluació continuada ha de realitzar tant les proves teòriques com assistir als seminaris pràctics. No és possible cursar de manera continuada (o a través d'examen final) només una de les dues parts.

2.1.3. Convocatòria de juliol (recuperacions)

Consistirà en un examen idèntic al de juny, amb les particularitats següents:

- Alumnes que hagin seguit el sistema d'**avaluació continuada**: només hauran de recuperar aquelles parts suspeses a la primera convocatòria (teoria i/o pràctica).
- Alumnes que hagin seguit el sistema d'avaluació per **examen final**: no es conservarà cap de les qualificacions de l'examen de juny. A més a més, per presentar-se a l'examen de recuperació caldrà haver assistit a 3 seminaris pràctics.

2.1.4. Assistència a proves i seminaris

Cal realitzar les **cinc proves** teòriques. Excepcionalment, només en cas de força major, comunicada d'immediat i documentalment justificada, i sempre amb l'autorització expressa del professor responsable del grup, es podrà realitzar una prova amb posterioritat al dia assenyalat.

Si s'opta per l'avaluació continuada **l'assistència als cinc seminaris és obligatòria**. La impossibilitat per **causa de força major** d'assistir a un seminari dóna dret a recuperar la sessió sempre que es comuniqui immediatament per correu electrònic i s'acrediti

documentalment. La recuperació consistirà en assistir al mateix seminari amb un altre subgrup. Quan això no sigui possible, s'establiran altres mecanismes d'avaluació a criteri del professor.

2.1.5. Lliurament de Sentències

Les sentències s'enviaran en un termini màxim de 48 hores des del final del seminari en un **arxiu informàtic al correu electrònic del professor encarregat del subgrup**.

Requisits formals: Extensió màxima: 4 o 5 pàgines (DIN A4, Times 13, interlineat múltiple a 1,2).

El **retard en el lliurament** comporta una penalització de **tres punts** per cada dia o fracció de retard, excepte en casos de força major justificats documentalment.

Així mateix, les **faltes d'ortografia** podran baixar fins a 3 punts la nota.

2.1.6. Reglamentació d'examen, proves teòriques i seminaris

A totes les proves i exàmens caldrà portar-hi algun **document acreditatiu de la identitat** de l'estudiant.

Qualsevol infracció greu de la disciplina d'exàmens, molt singularment la **còpia** tant activa com passiva, a les **proves de nocions teòriques** comportarà l'exclusió immediata del sistema d'avaluació continuada teòrica i pràctica.

Qualsevol **plagi** que es detecti en les **sentències** comportarà l'exclusió immediata del sistema d'avaluació continuada teòrica i pràctica. No hi ha plagi quan es citen les fonts consultades.

Qualsevol infracció greu de la disciplina d'exàmens, molt singularment la **còpia** tant activa com passiva, a alguna de les parts de **l'examen final** comportarà el suspens de l'assignatura per impossibilitat d'avaluació. En aquest cas, a la convocatòria de juliol no es conservarà cap de les qualificacions aconseguides per avaluació continuada.

Durant les proves i les sessions de seminaris no es podrà utilitzar en cap cas **còpies de material bibliogràfic** (manuals, altres llibres etc.) obtingudes en vulneració dels drets de propietat intel·lectual.

2.1.7. Contingut de les proves teòriques i dels seminaris pràctics

Prova 1: *Lecciones*: Temes 1-4

Prova 2: *Lecciones*: Temes 5-9

Prova 3: *Lecciones*: Temes 10-12

Prova 4: *Lecciones*: Temes 13-15

Prova 5: *Lecciones*: Temes 16-18

Seminari 1: *Lecciones:* Temes 1-4

Seminari 2: *Lecciones:* Temes 5-9

Seminari 3: *Lecciones:* Temes 10-12

Seminari 4: *Lecciones:* Temes 13-15

Seminari 5: *Lecciones:* Temes 16-18

2.1.8. Regles de les proves tipus test

- Les proves constaran **d'entre 15 i 20 preguntes**.
- Hi haurà **tres alternatives de resposta**.
- Les **respostes incorrectes resten** puntuació (**dues** respostes incorrectes en resten **una** de correcta). Les preguntes **no contestades no resten** puntuació. (*Vegeu* la fórmula per a calcular la nota a baix).
- El temps de resposta serà de **40 minuts** com a màxim i **20** com a **mínim**.
- La **qualificació màxima** serà de **10** i l'**aprobat** s'assolirà amb un **5**.
- **Fórmula** per a calcular la nota:

$$\text{nota} = x \cdot y$$

x = qualificació màxima ÷ número de preguntes

y = núm. d'encerts – (núm. d'errors ÷ (núm. d'alternatives de resposta – 1))

Exemple

qualificació màxima: 10

número de preguntes: 20

núm. d'encerts: 15

núm. d'errors: 4

preguntes no contestades: 1

núm. d'alternatives de resposta: 3

$$\begin{aligned} \mathbf{x} &= 10 \div 20 \\ &= 0,5 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \mathbf{y} &= 15 - (4 \div (3 - 1)) \\ &= 15 - (4 \div (2)) \\ &= 15 - (2) \\ &= 13 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{nota} &= x \cdot y \\ &= 0,5 \cdot 13 \\ &= \mathbf{6,5} \end{aligned}$$

2.1.9. Alumnes que realitzin una estada de mobilitat (Erasmus i altres)

Els alumnes que realitzin una estada de mobilitat durant el tercer trimestre del curs 2012-2013 hauran de posar-se en contacte amb el professor de l'assignatura per fixar els termes de l'avaluació.

2.2. Quadre resum

Què s'avaluarà?	Com s'avaluarà?	Quan s'avaluarà?
C 1. Conèixer el Dret. Entendre, si s'escau, i memoritzar el contingut textos legals i doctrinals. C 9. Conèixer la Part Especial del Codi Penal. 9.1 Poder comprendre el tenor literal de l'articulat del CP. 9.2 Conèixer les característiques dels principals delictes del CP i identificar-los a la pràctica	- Proves escrites de 10 preguntes curtes, tant descriptives com de relació, comprensió i exemplificatives.	- Quinzenalment.
C. 2. Entendre fets. Comprendre una narració escrita d'un esdeveniment.	- Valoració intervencions als seminaris pràctiques. - Resolució cas pràctic.	- Al menys quatre valoracions al llarg trimestre. - Avaluació final curs.
C 3. Expressar-se oralment en públic. C 6.1 Competència argumentativa oral. C 12.2 Argumentar verbalment en situacions de contradicció: el judici oral.	- Valoració intervencions als seminaris pràctiques.	- Al menys quatre valoracions al llarg trimestre.
C 4. Ser capaç d'expressar-se per escrit amb correcció i eficàcia. C 6.2 Competència argumentativa escrita. C 12.3 Argumentació escrita en dret penal: la sentència penal.	- Resolució cas pràctic. - Redacció de sentències als seminaris.	- Examen final curs. - Dues vegades al llarg del trimestre.

C 5. Saber localitzar fonts d'informació jurídiques. C 10. Habilitat en el maneig de les fonts d'informació jurídico-penals, en especial, les bases de dades jurisprudencials. C 11.2 Argumentar <i>heterònomament</i> (aptitud per identificar, comprendre i seleccionar els criteris jurisprudencials penals en qüestions concretes). 11.2.1 Localitza sentències escaients a un cas. 11.2.2 Identificar els arguments a una sentència escaient. 11.2.3 Identificació d'un corrent jurisprudencial.	- Valoració recerca jurisprudència a les intervencions als seminaris de pràctiques. - Exercici específic de recerca en el seminari de pràctiques - Redacció de sentències als seminaris.	- Al menys quatre valoracions al llarg trimestre. - Tres vegades al llarg del trimestre. - Dues vegades al llarg del trimestre.
C 7. Respectar condicionaments de temps i forma.	- A totes les activitats.	- Durant tot el curs.
C 8. Dissenyar estratègies pròpies i preveure les alienes.	- Valoració intervencions als seminaris pràctiques.	- Al menys quatre valoracions al llarg trimestre.

C 11. 1 Argumentar <i>autònomament</i> (capacitat personal d'interpretació dels textos legals): 11.1.1 Ús dels canons interpretatius, en especial la interpretació teleològica, dins dels límits del principi de legalitat penal. 11.1.2 Capacitat per aplicar l'estructura de la teoria del delictes en el marc de la Part Especial.	- Valoració intervencions als seminaris pràctiques. - Redacció sentències. - Resolució cas pràctic.	- Al menys quatre valoracions al llarg trimestre. - Dues al llarg del trimestre. - Examen final curs.
C 12. 1 Dominar el llenguatge tècnic-jurídic penal.	- A totes les activitats.	- Especialment a las darreres intervencions al seminari i a l'examen final.
C 13 . Saber resoldre casos penals. 13. 1 Saber identificar els punts clau del problema, tant pel que fa als fets com a les qüestions jurídiques 13. 2. Escollir estratègicament arguments segons posició processal penal (acusació o defensa). 13.3 Saber jutjar: decidir a partir dels fets i els arguments aportats per un tercer, d'acord amb les regles d'argumentació jurídic penal. 13.4 Preveure les decisions més probables dels jutges penals.	- Valoració intervencions als seminaris pràctiques. - Redacció sentències. - Resolució cas pràctic.	- Al menys quatre valoracions al llarg del trimestre - Dues al llarg del trimestre - Examen final curs

3. Coneixements previs/prerrequisits

1.- Teoria del dret: Conceptes jurídics fonamentals. Interpretació i aplicació del dret.

Argumentació jurídica

2.- Dret Constitucional: La Constitució i l'ordenament jurídic. El Tribunal Constitucional i la seva jurisprudència.

3.- Dret Processal: La organització judicial penal espanyola. El procés penal i els seus principis rectors.

4- Dret Penal I i II: Teoria general del delictes.

4. Activitat ensenyament-aprenentatge

I. Tipus d'activitats:

1. Activitat en grup complet

- *Sessions plenàries* (2 hores): aspectes claus de cada delictes, resolució guiada de casos i tècniques per a la determinació de la jurisprudència.
- *Sessions preparació proves teòriques* (1 hora): aclariment dels dubtes plantejats per l'estudi de les *Lecciones* i dels articles corresponents del CP
- *Sessió d'avaluació nocions teòriques* (1 hora) Realització prova de coneixement (vid. avaluació) de 30 minuts de durada, seguit del comentari i discussió de les preguntes de la prova.

2. Activitat en grup reduït

- *Seminari* (grups d'uns vint alumnes) d'una hora de durada, destinada a l'aprenentatge de la tècnica de resolució de casos penals.

1. Els estudiants tindran prèviament un calendari en el qual s'indica quins casos es treballaran durant l'hora pràctica, per tal que els puguin preparar abans. Durant la sessió es resoldran dos casos a partir de l'anàlisi del cas per part del dos estudiants designats en aquell moment (acusació i defensa) per, a continuació, obrir el debat a la intervenció d'altres persones (de manera voluntària o per interpelació directe del professor).
2. En acabar la sessió, s'encomanarà la redacció (individual) de les sentències (dos alumnes per cas). Es tracta d'un escrit de tres pàgines con a màxim que s'haurà de lliurar en un termini de 24 hores. A les sessions de divendres s'acceptarà el lliurament per correu electrònic. Durant el curs, es preveu que els alumnes escriguin un mínim de dues sentències.
3. Dues vegades al llarg del curs, en lloc de la resolució d'un cas, l'activitat consistirà en determinar exhaustivament quina és la jurisprudència en una qüestió concreta. En aquest cas, en lloc d'una sentència es demanarà un informe jurisprudencial.

3. Treball personal de l'estudiant.

1. Aprenentatge dels conceptes teòrics a partir de les *Lecciones*. Preparació de les sesiones de dubtes.
2. Preparació de les sessions de seminari, que inclou la localització dels problemes del cas, la recerca de solucions jurisprudencials i l'estudi de arguments doctrinals. Aquesta preparació vindrà facilitada pel fet que el cas versarà sobre coneixement teòrics apresos amb anterioritat
3. Redacció de sentències o informes jurisprudencials.

II. Temporització d'activitats

Activitats docents	Temporització	Activitats d'aprenentatge	Temporització
Plenaris - Sessions ordinàries	- 5 hores	- Repàs conceptes	- 3 h
- Recapitulació i dubtes i assaig cas final	- 3 hores	- Preparació qüestions	- 2 h

Activitats docents	Temporització	Activitats d'aprenentatge	Temporització
- Sessió preparació proves	- 5 hores	- Organització coneixements	- 5 hores
- Control de coneixements (5 sessions)	- 5 hores	- Estudi individual (5 proves)	- 45 h (9 h per prova)

Activitats docents	Temporització	Activitats d'aprenentatge	Temporització
- Seminari pràctica (9 sessions)	-9 hores	- Preparació seminari introductori.	- 1 h
		Preparació casos, recerca jurisprudència (8 sessions ordinàries)	32 h. (4 h per sessió)
		Redacció sentències i informes (2)	6 h (3 h per informe)

Activitats docents	Temporització	Activitats d'aprenentatge	Temporització
- Presentació curs	- 1 hora	- Resolució cas pràctic final	- 2 h
		- Repàs per al cas pràctic final	- 5 h

6. Recursos didàctics

Temes propis:

En atenció a les específiques necessitats docents de l'assignatura de Dret Penal a la Universitat Pompeu Fabra, front la falta de total adaptació al mateix dels textos existents, el professorat d'aquesta Àrea de Dret Penal ha elaborat unes lliçons: **SILVA SÁNCHEZ, Jesús-María (dir.) *Lecciones de Derecho Penal. Parte Especial*, 3ª ed., Barcelona, Atelier, 2011.** A les *Lecciones* l'alumne trobarà una selecció dels temes més importants i un aprofundiment en els mateixos que privilegia el tractament jurisprudencial i els problemes pràctics sobre la discussió doctrinal.

Dossier de pràctiques

Amb els casos a resoldre a les sessions de seminari, així com una guia per a la redacció d'un cas pràctic i models per redactar sentències. Es pot trobar a l'Aula Global.

Recursos a Internet:

Existeixen varis llocs d'Internet en els que es poden trobar materials de suport per l'aprofundiment en el dret penal. Una selecció d'ells es troba recollida a la pàgina web del Àrea de Dret Penal, en l'apartat "Recursos" (<http://www.upf.edu/dret/penal/index.htm>):

Els enllaços que major utilitat poden reportar a l'alumne en aquest tercer bloc temàtic de l'assignatura són:

- www.iustel.com (anar a "Base de conocimiento jurídico", i allà als blocs temàtics 14 i 15 –Dret penal, Part General i Especial, respectivament)
- www.criminologos.net (amb un enllaç a diverses fonts estadístiques en relació amb el delictes i el sistema penitenciari)
- <http://criminet.ugr.es/recpc/> (lloc de la "Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología")
- <http://www.ub.es/dpena> (Departament de Dret Penal de la Universitat de Barcelona. Actualitat jurisprudencial i legislativa).

Bibliografia

Llibres

Manual de referència:

SILVA SÁNCHEZ, Jesús-María (dir.) *Lecciones de Derecho Penal. Parte Especial*. Barcelona, Atelier, 2006.

Altres obres

BAJO FERNÁNDEZ, M. (coord.). *Compendio de derecho penal. Parte especial*. Vol. II. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces, 1998.

BAJO FERNÁNDEZ, M. (dir.) i d'altres. *Compendio de derecho penal. Parte especial*. Vol. I. 1a. ed. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces, 2003.

COBO DEL ROSAL, M. i d'altres *Compendio de derecho penal español. Parte especial*. 1a. ed. Barcelona: Marcial Pons, 2000.

CORCOY BIDASOLA, M. (dir.), *Manual práctico de Derecho penal. Parte especial*. 2ª. ed.

València, Marcial Pons, 2004

DÍEZ RIPOLLÉS, J. L.; GRACIA MARTÍN, L. *Comentarios al Código Penal. Parte especial I*. València: Tirant lo Blanch, 1997.

DÍEZ RIPOLLÉS, J. L.; GRACIA MARTÍN, L. *Comentarios al Código Penal. Parte especial II*. València: Tirant lo Blanch, 2004.

MUÑOZ CONDE, F. *Derecho penal. Parte especial*. 19a. ed. València: Tirant lo Blanch, 2013.

QUERALT JIMÉNEZ, J. J. *Derecho penal español. Parte especial*. 6a. ed. Barcelona: Atelier, 2010.

QUINTERO OLIVARES G. i d'altres. *Comentarios a la parte especial del derecho penal*. 9a. ed. Pamplona: Aranzadi, 2011.

RODRÍGUEZ MOURULLO, G. (dir.). *Comentarios al Código Penal*. Madrid: Civitas, 1997.

VIVES ANTÓN, T. S. i d'altres. *Derecho penal. Parte especial*. 3ª ed., València: Tirant lo Blanch, 2010.

Revistes

En l'apartat "Recursos" de la pàgina web del Àrea de Dret Penal"

(<http://www.upf.edu/dret/penal/index.htm>) l'alumne trobarà una llista de les publicacions més importants en l'àmbit del Dret penal, tant en castellà com en altres llengües d'interès científic.

Per l'assignatura de Dret Penal III resulten especialment rellevants les següents:

InDret Penal (www.indret.com)

Anuario de Derecho Penal y Ciencias Penales. Madrid: Ministerio de Justicia.

Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología (en xarxa, v. "Recursos en Internet")

Revista de Derecho penal y Criminología. Universidad Nacional de Educación a Distancia. Madrid.

Legislació

Per un correcte seguiment de l'assignatura és imprescindible que l'alumne disposi d'un exemplar del Codi penal. El treball continuat sobre el propi text (anotacions aclaridores, remissions, etc.) resulta molt recomanable.